

Welk voordeel heeft de mens van al zijn moeizaam gezwoeg?

Vandaag is het mijn trouwdag – of beter gezegd – ónze trouwdag. We zijn alweer vijfendertig jaar getrouwd. En dat is voor ons zeker iets om in grote dankbaarheid bij stil te staan. En vanavond wordt hopelijk de promotie van NAC naar de eredivisie een feit. *En ook dat is bijzonder.* Voetbal is natuurlijk een bijzaak in het leven. Maar het is leuk om plezier aan te beleven. Ik hoop voor jou dat er ook gewone, onbeduidende dingen in je leven zijn, waar jij plezier aan beleeft.

Vandaag ga ik spreken vanuit het boek Prediker. Dat heb, ik denk, nog niet eerder gedaan. *Het is een boek dat je, denk ik, meer gaat waarderen met het verstrijken van de jaren...* Het boek Prediker behoort tot de wijsheidsliteratuur, net zoals bijvoorbeeld het boek Job en Spreuken. In het boek reflecteert de schrijver op de 'zin van het leven' en op de 'betrekkelijkheid van menselijke inspanningen'.

Het boek is, zo wordt door de meeste Bijbeluitleggers aangenomen, geschreven door koning Salomo. Hij leefde ongeveer de 10^e eeuw voor Christus. Dat is belangrijk om in je achterhoofd te houden als je het boek leest. *Veel van wat Jezus ons heeft geopenbaard over wie God is, was toen nog niet bekend.*

Toch ontdekt Prediker, vanuit zijn eigen levenservaring belangrijke en tijdloze waarheden, waar ook wij vandaag door gezegend kunnen worden.

Ik moet er wel bij zeggen, het wordt geen gemakkelijke ochtend voor mensen, die zichzelf erg serieus nemen en moeite hebben met relativeren...

Dat ligt niet aan mij, maar aan Prediker (...of aan Salomo) ☺

We gaan aan de slag. In de eerste verzen van het boek zet Prediker meteen de toon:

Prediker 1

¹Hier volgen de woorden van Prediker, zoon van David en koning in Jeruzalem.

*²Lucht en leegte, zegt Prediker,
lucht en leegte, alles is leegte.*

³Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij heeft verworven, al zijn moeizaam gezwoeg onder de zon?

*⁴Generaties gaan, generaties komen,
maar de aarde blijft altijd bestaan.*

...

*⁹Wat er was, zal er altijd weer zijn,
wat er is gedaan, zal altijd weer worden gedaan.
Er is niets nieuws onder de zon.*

Generaties komen en generaties gaan, zegt Prediker. En eigenlijk verandert er niets... Het is een grote tredmolen.

Het stelt allemaal niets voor: Lucht en leegte

Prediker filosofeert op basis van zijn levenservaring.

Prediker 1

¹⁶Ik zei tegen mezelf: Ik heb meer en groter wijsheid verworven dan iedereen die vóór mij in Jeruzalem heeft geregeerd. Ik heb veel wijsheid en kennis opgedaan.

¹⁷Ik heb me er met hart en ziel voor ingespannen te ontdekken wat wijs is, en wat dwaas en onverstandig is. Maar ook dat, zo heb ik ingezien, is enkel najagen van wind. ¹⁸Want wie veel wijsheid heeft, heeft veel verdriet. En wie kennis vermeerdert, vermeerdert smart.

Het is duidelijk, het vermeederen van kennis, het vergaren van wijsheid heeft hem niet gelukkig gemaakt.

Prediker 2

⁴Ook heb ik grootse dingen ondernomen: Ik heb voor mezelf paleizen gebouwd en wijngaarden geplant. ⁵Ik heb tuinen en parken aangelegd en daarin tal van vruchtbomen geplant. ⁶Ik heb waterbekkens gegraven om een bos met jonge bomen te bevoeien. ⁷Ik heb slaven en slavinnen gekocht, en ook hun kinderen werden slaven in mijn huis. Ik bezat talrijke runderen, schapen en geiten, meer dan iedereen die voor mij in Jeruzalem heeft geregeerd. ⁸Ik heb goud en zilver opgestapeld en in de rijkdom gedeeld van koningen en landen. Ik heb zangers en zangeressen aangesteld en het genot geproefd van vele, vele vrouwen. ⁹Grootse dingen heb ik ondernomen en meer bezit vergaard dan iedereen die vóór mij in Jeruzalem heeft geregeerd. En bij alles wat ik voor mezelf verworven had, behield ik ook mijn wijsheid. ¹⁰Alles wat mijn ogen vroegen heb ik ze gegund, elke vreugde die mijn hart verlangde heb ik het gegeven, en ik genoot naar hartenlust van al het goede dat ik had verworven. Het was het loon voor mijn gezwog.

¹¹Maar toen nam ik alles wat ik ondernomen had nog eens in ogenschouw, alles wat mijn moeizaam gezwog me opgeleverd had, en ik zag in dat het allemaal maar lucht en najagen van wind was. Het had geen enkel nut onder de zon.

Prediker heeft ook geprobeerd 'om de genoegens van het leven' te smaken en het heeft hem niet gelukkig gemaakt.

Ik zag in dat het allemaal maar lucht en najagen van wind was.

Hij heeft het gezocht in het vermeederen van kennis. (intellect)

Hij heeft het gezocht in rijkdom, weelde en genot. (emotioneel)

En hij komt tot de conclusie: *Het had geen enkel nut onder de zon.* Het is een beetje een tragisch verhaal... De meest wijze en rijkste man op aarde ziet niet de zin van zijn bestaan...

Prediker 2

²⁴Het is daarom nog maar het beste voor een mens dat hij zich aan eten en drinken tegoed doet en volop geniet van alles wat hij moeizaam heeft verworven.

En dan gaat hij verder:

Prediker 3

*¹Voor alles wat gebeurt is er een uur,
een tijd voor alles wat er is onder de hemel.*

*²Er is een tijd om geboren te worden
en een tijd om te sterven,
een tijd om te planten
en een tijd om te rooien.*

*³Er is een tijd om te doden
en een tijd om te helen,
een tijd om af te breken
en een tijd om op te bouwen.*

*⁴Er is een tijd om te huilen
en een tijd om te lachen,
een tijd om te rouwen
en een tijd om te dansen.*

*⁵Er is een tijd om te beminnen
en een tijd om zich te onthouden,
een tijd om te omhelzen
en een tijd om af te weren.*

...

⁹Welk voordeel heeft de mens van alles wat hij met zijn gezwoeg tot stand brengt? ¹⁰Ik heb gezien dat het een kwellling is, die hem door God wordt opgelegd. ¹¹God heeft alles wat er is de goede plaats in de tijd gegeven, en ook heeft Hij de mens inzicht in de tijd gegeven. Toch kan de mens het werk van God niet van begin tot eind doorgronden.

Prediker heeft ontdekt dat het verwerven van kennis en wijsheid zijn leven niet vervuld, hij heeft ontdekt dat het zoeken van welvaart en genot geen echte vervulling geeft.

En in de verzen die we zojuist gelezen hebben, geeft hij aan dat in elk leven er verschillende fasen zijn. Dat is een gegeven, *een waarheid als een koe*. En dat leidt hem opnieuw naar de volgende pragmatische levenshouding:

Prediker 3

¹²Ik heb vastgesteld dat voor de mens niets goeds is weggelegd, behalve vrolijk te zijn en van het leven te genieten. ¹³Want wanneer hij zich aan eten en drinken tegoed doet en geniet van al het goede dat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God.

Er is een bekend liedje – *Dust in the Wind* van Kansas

Het is gebaseerd op

Prediker 3:20

²⁰Alles gaat naar dezelfde plaats, alles is uit stof ontstaan en alles keert terug tot stof.

--muziekfragment— (knippen tot een minuutje)

In de volgende hoofdstukken gaat Prediker door met zijn bespiegelingen. Hij beschrijft dat de mensen niet in staat zijn rechtvaardig te leven.

Prediker 4:1

¹Ik vestigde mijn aandacht op alle onderdrukking die er is onder de zon en zag de tranen van de onderdrukten. Er is niemand die hen bijstaat. De onderdrukkers onderdrukken hen met harde hand, en er is niemand die hen bijstaat.

Hij beschrijft het onrecht...

Prediker 7

¹⁵Dit heb ik in mijn leeg bestaan gezien: een rechtvaardig mens gaat aan zijn rechtvaardigheid ten onder, een onrechtvaardig mens leeft lang ondanks zijn slechte daden. ¹⁶Wees daarom niet al te rechtvaardig en meet jezelf geen overdreven wijsheid aan. Waarom zou je jezelf te gronde richten? ¹⁷Maar gedraag je ook niet al te onrechtvaardig en wees geen dwaas. Waarom zou je sterven voor je tijd? ¹⁸Houd het ene vast en laat het andere niet los. Dat is het beste, want wie ontzag voor God heeft, ontsnapt aan al te veel rechtvaardigheid en ook aan al te veel onrechtvaardigheid.

Wat Prediker doet is op briljante wijze beschrijven dat we gevangenen zijn. Te rechtvaardig zijn maakt je trots en is altijd hypocriet. Maar wees niet onrechtvaardig, wees geen dwaas zegt hij.

¹⁸Houd het ene vast en laat het andere niet los. Dat is het beste, want wie ontzag voor God heeft, ontsnapt aan al te veel rechtvaardigheid en ook aan al te veel onrechtvaardigheid.

En hier spreekt hij over 'ontzag hebben voor God'.

Wie ontzag heeft voor God, als God de maatstaf is, zal niemand zich rechtvaardig noemen... Wie ontzag heeft voor God, wie zijn geboden serieus neemt, zal ook niet als een onrechtvaardige leven.

Wat Prediker eigenlijk doet, 1000 jaar voor Christus, zonder die woorden te gebruiken, is de noodzaak van de komst van Jezus beschrijven.

Prediker 7

²⁹Het enige wat ik vond is dit: de mens is door God rechtschapen gemaakt, maar altijd weer kiest hij de verkeerde wegen.

Prediker 8

¹⁷maar de mens is niet in staat, zo heb ik ingezien, de zin te vinden van alles wat God doet onder de zon. Hij tobt zich af en zoekt ernaar, maar hij vindt hem niet, en al zegt de wijze dat hij inzicht heeft, ook hij is niet in staat de zin ervan te vinden.

Realiseer je dat Prediker 1000 jaar voor Christus leefde (ik kan het niet vaak genoeg zeggen)

En het brengt hem opnieuw tot dit advies:

Prediker 9

⁷Dus eet je brood met vreugde, drink met een vrolijk hart je wijn. God ziet alles wat je doet allang met welbehagen aan. ⁸Draag altijd vrolijke kleren, kies een feestelijke geur. ⁹Geniet van het leven met de vrouw die je bemint. Geniet op alle dagen van je leven, die God je heeft gegeven. Het bestaan is leeg en vluchtig en je zwoegt en zwoegt onder de zon, dus geniet op elke dag. Het is het loon dat God je heeft gegeven.

Dit advies hebben we al vaker gezien vandaag – het is een thema. Het is geen oproep tot luiheid:

Prediker 9

¹⁰Doe wat je hand te doen vindt. Doe het met volle inzet, want er zijn geen daden en gedachten, geen kennis en geen wijsheid in het dodenrijk. Daar ben je altijd naar op weg.

Prediker 10

¹⁸Luiheid ondermijnt de balken, door slappe handen krijgt het huis een lekkend dak.

We zijn bijna aan het eind van het boek...

We hebben gezien: Prediker relativeert zo'n beetje alles.

Niets geeft hem echte vervulling.

Zijn advies is: geniet van het leven, doe wat je hand vindt om te doen, probeer rechtvaardig te leven, niet té rechtvaardig, maar zeker niet dwaas en onrechtvaardig. Heb ontzag voor God.

Prediker 11

⁸Wanneer een mens lang leeft, laat hij dan van elke dag genieten en bedenken dat de dagen van de duisternis ontelbaar zullen zijn. De toekomst is niets dan leegte.

Een echte positivo is hij niet. *De toekomst is niets dan leegte.* Toch is Prediker niet verbitterd of boos. Er is een zeker een realisme in alles wat hij schrijft.

Ik denk dat we veel kunnen herkennen, ook vandaag, in wat hij schrijft. Het leven lijkt soms zinloos. *Wie zal over 100 jaar nog weten wie Hans van der Meulen was?* Ik vind dat niet zo'n lastig gegeven trouwens...

Prediker komt zelf tot een conclusie.
En die lezen we tot slot:

Prediker 12

¹²En tot slot, mijn zoon, nog deze waarschuwing: er komt geen einde aan het aantal boeken dat geschreven wordt, en veel lezen mat het lichaam af. ¹³Alles wat je hebt gehoord komt hierop neer: heb ontzag voor God en leef zijn geboden na. Dat geldt voor ieder mens, ¹⁴want God oordeelt over elke daad, ook over de verborgen daden, zowel over de goede als de slechte.

Heb ontzag voor God en leef zijn geboden na

Heb ontzag voor God – Hij is onze schepper, wij zijn Gods kinderen, gemaakt naar zijn beeld en gelijkenis. Wij zijn beperkt in onze mogelijkheden, God is onbeperkt in Zijn mogelijkheden.

Leef zijn geboden na –

Deuteronomium 6:

⁴Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! ⁵Heb de HEER, uw God, lief met heel uw hart en met heel uw ziel en met heel uw kracht. ⁶Houd de geboden die ik u vandaag opleg steeds in gedachten.

AMEN